

ombudsman

veřejný ochránce práv

Č. j.: KVOP-17141/2024/S

Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 1. čtvrtletí roku 2024

Podle § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.

A. Činnost ochránce v číslech	4
B. Veřejná správa	7
B.1 Ochránce a připomínkové řízení k návrhům právních předpisů	7
B.2 Ochránce pomáhá lépe ochránit stavby, které se mají stát památkou (sp. zn. 13007/2022/VOP).....	13
B.3 OSPOD zlepšil dohled nad péčí o děti s postižením v zařízení (sp. zn. 17630/2022/VOP).....	14
B.4 Ochránce pomohli pánovi se zrakovým postižením k vyššímu invalidnímu důchodu (sp. zn. 139/2023/VOP)	15
B.5 Ochránce radí spoluvlastníkům s poplatkem za komunální odpad (sp. zn. 6635/2023/VOP).....	15
B.6 Ochránce zjistil, že Ministerstvo vnitra nezákonně odňalo azyl několika desítkám azylantů (sp. zn. 589/2023/VOP).....	16
B.7 Konference, kulaté stoly a školení	16
C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění.....	17
C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění.....	17
C.2 Zásadní pracovní jednání.....	17
C.3 Konference, kulaté stoly a školení.....	18
C.4 Mezinárodní vztahy	19
D. Ochrana před diskriminací.....	20
D.1 Diplom z české či zahraniční univerzity jako vstupenka na místo firemního právníka (sp. zn. 5574/2023/VOP)	20
D.2 Vyloučení fyzioterapeutky se zrakovým postižením z kurzu nemusí být diskriminační (sp. zn. 1294/2023/VOP).....	21
D.3 Ověření totožnosti klienta-cizince může být pro banku náročnější (sp. zn. 1052/2023/VOP).....	21
D.4 Zásadní pracovní setkání	21
D.5 Osvěta.....	22
D.6 Konference, kulaté stoly a školení.....	23
D.7 Mezinárodní spolupráce	24
E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením	25
E.1 Zasedání poradního orgánu.....	25
E.2 Výzkumy a doporučení ke zlepšení situace lidí s postižením	25
E.3 Mezinárodní spolupráce.....	26
E.4 Spolupráce s neziskovými organizacemi a lidmi s postižením a odborníky z oblasti ochrany práv lidí s postižením	26

E.5	Konference, kulaté stoly, školení a osvěta	27
E.6	Návštěvy zařízení	28

A. Činnost ochránce v číslech

V 1. čtvrtletí 2024 obdržel ochránce celkem **2001** podnětů. Podíl podnětů v působnosti (**72,2 %**) je podobný jako průměr roku 2023 (72,6%). Nejvíce podnětů se tradičně týkalo sociálního zabezpečení – zejména důchodů a dávek (379), staveb (117), ochrany dětí a mládeže (107) a věcí cizinců (102).

V **87** podnětech lidé namítli nerovné zacházení, z toho v **69** případech z důvodů zakázaných antidiskriminačním zákonem. V **8** případech ochránce poskytl informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům

Ochránce navštívil **9 zařízení** a sledoval **2 vyhoštění (jeden pozemní eskort a jeden letecký s 35 cizinci)**. Ochránce dále prostudoval **1149** rozhodnutí o vyhoštění.

Počty podnětů ilustruje následující obrázek:

PODNĚTY

72,2% ✓
podnětů patřilo do
působnosti ochránce,
a mohl se jimi tedy zabývat

 2001

podnětů doručených
v I. čtvrtletí 2024

sociální
zabezpečení | 379

ochrana dětí, mládeže
a rodiny | 107

armáda, policie
a vězeňství | 98

stavby a regionální
rozvoj | 117

věci cizinců | 102

správa na úseku
zdravotnictví | 90

87 podnětů s námitkou
nerovného zacházení

diskriminace ve smyslu
antidiskriminačního zákona
se týkalo **69** podnětů

ČINNOST

1149
prostudovaných
rozhodnutí o vyhoštění

ochránce natočil **7**
podcastů

20 obdržených žádostí
o informace

ochránce provedl **9**
systematických návštěv

ochránce uspořádal **4**
vzdělávací akce

seminář
Změny v místních
poplatcích od roku 2024

kulatý stůl
Peněžitá pomoc obětem
trestných činů

kulatý stůl
Kolokvium Školské
ombuds platformy

školení
Péče o klienty s demencí
v domovech pro seniory
a domovech se zvláštním
režimem

VÝZKUM

zaměřený na přístupnost
veřejných budov a služeb
v jednotlivých krajských
městech

B. Veřejná správa

Již od roku 2001 ochránce chrání osoby před nezákonným či jinak nesprávným jednáním nebo nečinností správních úřadů. Má právo nahlížet do spisů, žádat úřady o vysvětlení a může vést místní šetření. Zjistí-li pochybení úřadu, doporučuje opatření k nápravě, rozhodnutí úřadu nemůže zrušit ani nahradit.

B.1 Ochránce a připomínkové řízení k návrhům právních předpisů

Ochránce se jako připomínkové místo pro meziresortní připomínkové řízení aktivně zapojuje do připomínkování právních předpisů i nelegislativních materiálů, které předkládají jednotlivá ministerstva či vláda a spadají do jeho působnosti. V prvním čtvrtletí tohoto roku **ochránce vstoupil prostřednictvím uplatněných připomínek do 13 řízení o návrzích právních předpisů**. V připomínkách pak celkově **vznesl 70 dílčích připomínek**. Ve stejném období roku 2023 ochránce vstoupil prostřednictvím uplatněných připomínek do 11 řízení o návrzích právních předpisů a vznesl celkem 83 dílčích připomínek. Tuto činnost ochránce ilustruje následujícím obrázkem:

Připomínky k návrhu novely zákona o zaměstnanosti¹

Ochránce navrhl rozšíření příspěvků aktivní politiky zaměstnanosti o nový příspěvek na přijetí přiměřených opatření. Jeho cílem je motivování a podpora zaměstnavatelů k přímému zaměstnávání lidí s postižením na volném trhu práce. Příspěvek na přiměřené úpravy by pro zaměstnavatele znamenal zmírnění zatížení při poskytování přiměřených opatření zaměstnancům, kteří jsou osobami se zdravotním postižením, přispěl by k naplňování pozitivních závazků státu vyplývajících z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, a umožnil by také orgánům inspekce práce lépe ověřovat, zda zaměstnavatel vynaložil veškeré potřebné úsilí pro poskytnutí přiměřených opatření (zda zažádal o navrhovaný příspěvek).

Ochránce dále (mimo jiné) navrhl zvýšení slevy na pojistném, kterou může uplatnit zaměstnavatel u zaměstnanců se zdravotním postižením pracujících na tzv. částečný úvazek. Upozornil přitom, že navrhované zrušení podpory osob se zdravotním znevýhodněním na chráněném trhu práce musí být doprovázeno intenzivnější státní podporou u zaměstnavatelů na volném trhu práce, než je sleva na pojistném v aktuální výši 5 %. Ochránce proto doporučil, aby se konkrétní výše této slevy pohybovala mezi 8–10 %.

Ministerstvo neakceptovalo žádnou z připomínek ochránce. Ve svém vysvětlení převážně odkazovalo na změny a zlepšení, které by měl přinést nový zákon o sociálním podnikání.

Připomínky k návrhu novely zákona o sociálních službách²

V souvislosti s navrhovaným zvýšením příspěvku na péči ochránce upozornil na skutečnost, že nezahrnutí výslovné povinnosti vlády zvýšit příspěvek na péči při splnění valorizačního kritéria (při zásadním růstu inflace) neposkytuje lidem se zdravotním postižením odpovídající záruky, že budou mít dostatek prostředků k obstarání potřebných sociálních služeb. Zároveň apeloval na Ministerstvo práce a sociálních věcí, aby v rámci dalších systémových změn v sociálních službách našlo vyváženější způsob valorizace než navázáním na obecnou míru inflace. Jako vhodnější kritérium pro určení výše příspěvku na péči přitom uvedl cenovou úroveň sociálních služeb, popřípadě průměrnou mzdu. Ochránce rovněž odmítl navrhovaný mechanismus předpokládající, že by rozdíly ve výši dávky pro jednotlivé stupně příspěvku nebo podle způsobu jeho využití měla vláda činit bez předem stanovených kritérií arbitrárně nařízením, a přiklonil se naopak k úpravě formou zákona.

¹ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12664>.

² Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOPesoSearch/Nalezene/Edit/98215>.

Připomínky k návrhu na vydání zákona o mimořádném odpuštění penále z pojistného na veřejné zdravotní pojištění³

Ochránce kvitoval snahy o dořešení dluhů na pojistném na veřejné zdravotní pojištění, v návaznosti na již proběhlé akce milostivého léta I a II, týkající se exekucí u soudních exekutorů, a milostivého léta v agendě daní a v agendě pojistného na sociální zabezpečení. Podpořil proto přijetí navrhovaného zákona a doporučil, aby vláda k předloženému návrhu přijala souhlasné stanovisko. Přesto ochránce upozornil na některé své dílčí výhrady (např. k tomu, že návrh zákona nijak neřeší postavení specifické kategorie dlužníků, kteří v minulosti využili milostivého léta I a II, pro něž ochránce doporučil zakotvení možnosti žádat o odpuštění penále souvisejícího s pojistným, které tito dlužníci dříve uhradili v rámci milostivého léta I a II).

Připomínky k návrhu novely zákona o ochraně veřejného zdraví⁴

Ochránce upozornil na zjištění ze své praxe⁵ dokládající, že orgány ochrany veřejného zdraví se nezabývají stížnostmi občanů na některé zdroje hluku, ačkoli to platná právní úprava vyžaduje (na základě § 30 odst. 2 zákona o ochraně veřejného zdraví). Doporučil proto v dotčeném ustanovení lépe vymezit, na které zdroje hluku se dozor orgánů ochrany veřejného zdraví vztahuje.

Připomínky k návrhu novely soudního řádu správního⁶

Ochránce upozornil na četné odchylky od obecného soudního řízení správního v oblastech azylového a cizineckého práva, vyplývající jak z unijního práva, tak z judikatury Evropského soudu pro lidská práva; s ohledem na jejich množství a tím značnou roztržitost právní úpravy doporučil namísto jejich dalšího přesouvání do zvláštních zákonů doplnění zvláštních procesních pravidel přímo do soudního řádu správního.

Ochránce se (mimo jiné) rovněž vyjádřil k navrhovanému sjednocení úpravy aktivní legitimace nejvyššího státního zástupce a veřejného ochránce práv při podávání žaloby proti nezákonnému správnímu rozhodnutí k ochraně veřejného zájmu (podle § 66 odst. 3 soudního řádu správního). Jednoznačně se přitom přiklonil k té ze dvou navrhovaných variant, která předpokládá pro ochránce do budoucna stejné podmínky jako v současnosti pro nejvyššího státního zástupce (tj. že závažný veřejný zájem shledá, a není tak povinen jej prokazovat). Současná restriktivní právní úprava aktivní legitimace ochránce při podávání žalob k ochraně veřejného zájmu činí využití tohoto prostředku v praxi obtížně

³ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOP EsoSearch/Nalezene/Edit/98217>.

⁴ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOP EsoSearch/Nalezene/Edit/98223>.

⁵ Viz zprávu o šetření sp. zn. 36/2020/SZD dostupnou zde <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/11012> a zprávu o šetření sp. zn. 5527/2021/VOP dostupnou zde <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/11298>.

⁶ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOP EsoSearch/Nalezene/Edit/98255>.

využitelným, jelikož prokazování existence závažného veřejného zájmu se ukazuje jako velmi problematické.

Připomínky k návrhu vyhlášky o dokumentaci staveb⁷

Ochránce doporučil, aby byl obsah dokumentace pro povolení stavby studny (jako vodního díla) doplněn o vyjádření osoby s odbornou způsobilostí ve smyslu zákona o geologických pracích.

Ochránce se zaměřil také na azbestovou osvětu a potřebu zdůrazňování škodlivosti azbestových materiálů pro lidský organismus na legislativní úrovni. Vedle dalšího pak v souvislosti s odstraňováním staveb nepovažoval za dostatečné pouhé stanovení povinnosti uvést výsledek stavebního průzkumu s vyhodnocením přítomnosti azbestu ve stavbě, aniž by byla stanovena pravidla tohoto průzkumu. S ohledem na současnou situaci v tuzemsku, kde je problematika odstraňování azbestu ze staveb stále téměř v plenkách a postupně se jí začíná věnovat více pozornosti, proto doporučil, aby vyhláška zakotvila povinnost zhotovit stavebně technický průzkum výskytu azbestu s přímým odkazem na příslušnou normu, v níž budou pravidla tohoto průzkumu do budoucna zpracována.

Připomínky k návrhu novely zákona o sociálních službách⁸

Ochránce kritizoval nekomplexnost a neprovázanost návrhu právní úpravy, který namísto dlouho očekávaného komplexního řešení dlouhodobé péče v souladu s mezinárodními závazky státu přináší pouze kusá řešení a navíc i rizikové prvky z hlediska závazku deinstitucionalizace. Poukázal přitom na skutečnost, že návrh se zaměřuje pouze na provázání zdravotních služeb se službami poskytovanými téměř výhradně pobytovou formou. V této souvislosti zvláště upozornil na riziko těžko odstranitelných ústavních prvků u zařízení poskytujících služby (podle § 52 zákona o sociálních službách), pro něž nadále nebude platit povinnost naplňovat navrhovaný materiálně technický a personální standard (což umožňuje existenci takových ústavních prvků jako např. vícelůžkové pokoje, prostředí nepodobné domácnosti nebo podřízení dennímu režimu zařízení).

Nad rámec novely ochránce dále upozornil (mimo jiné) na dlouhodobě nevyhovující stav, na jehož uspokojivé řešení předložený návrh rezignoval, a to v rovině ochrany práv klientů v souvislosti se zakotvením nezávislého stížnostního mechanismu. Zdůraznil přitom, že zavedená možnost podávat stížnosti (podle § 93 odst. 1 zákona o zdravotních službách) u poskytovatelů sociálních služeb poskytujících zdravotní služby má být omezena pouze na oblast ošetrovatelské péče, avšak v ostatních oblastech poskytované péče stále nebude možné podat opravný prostředek proti vyřízení stížností poskytovatelem. Obdobně ochránce upozornil na to, že novelizace neřeší další vážný nedostatek v oblasti ochrany práv klientů a tím je nemožnost správně právního postihu mnohých velmi závažných zásahů do důstojnosti osob, dosahujících i intenzity špatného zacházení.

⁷ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOP EsoSearch/Nalezene/Edit/98227>

⁸ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOP EsoSearch/Nalezene/Edit/98235>

Ochránce rovněž vyjádřil své přesvědčení, že je žádoucí, aby zákon o sociálních službách definoval právní režim služeb asistované kontakty a asistované předávání dětí jako nových služeb sociální prevence. Tyto služby by totiž měly podléhat, společně se všemi ostatními službami poskytovanými k ochraně ohrožených dětí a jejich rodin, obsáhlé právní regulaci vztahující se k výkonu sociálněprávní ochrany a registrované sociální služby, se zavedenými standardy kvality, inspekcí a kontrolou, přestupky, případně odbornými požadavky na pracovníky apod.

Připomínky k návrhu vyhlášky o provedení některých ustanovení stavebního zákona⁹

Ochránce doporučil optikou srozumitelnosti úředních písemností (na základě svých zjištění z praxe, v níž se právě srozumitelností těchto textů, včetně jejich testování na adresátech, průběžně zabývá),¹⁰ několik dílčích úprav formulářů žádostí a návrhů. Navrhl (mimo jiné) používání stejného výrazu pro tutéž věc, nepožadovat údaje, které má úřad (stát) ve svých registrech (např. adresy trvalého pobytu), nebo nepoužívat bez vysvětlení zkratky, které nejsou běžné.

Připomínky k novele nařízení vlády o oceněních udělovaných Národní sportovní agenturou¹¹

Ochránce podrobil kritice navrhovanou úpravu, která přiznává věcné nebo peněžité ocenění při medailovém umístění pouze sportovcům reprezentujícím Českou republiku na olympijských nebo paralympijských hrách, a která již nepočítá s oceněním za medailové umístění sportovců reprezentujících na Global Games a také na deaflympijských hrách. Upozornil tak na skutečnost, že sportovci se sluchovým nebo mentálním (popřípadě psychosociálním) postižením by v rámci medailového ocenění neměli být znevýhodněni.

Národní sportovní agentura, která návrh nařízení připravila, nakonec ochránci vyhověla. Odměny všech sportovců reprezentujících na mezinárodních hrách budou stejné.

Připomínky k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s podporou vyváženého zastoupení žen a mužů ve vedoucích orgánech některých emitentů¹²

Ochránce navázal na svá předešlá doporučení k přijetí změny § 10 antidiskriminačního zákona a k uvedení zde obsažených pravidel do souladu s unijním právem a stěžejními principy vyplývajícími z ustálené judikatury Soudního dvora Evropské unie.¹³ Podle stávající

⁹ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOPESoSearch/Nalezene/Edit/98241>.

¹⁰ Viz rovněž praktickou příručku srozumitelného psaní pro úředníky „Jak psát srozumitelné úřední texty“, jež je dostupná zde <https://www.ochrance.cz/srozumitelne/>.

¹¹ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOPESoSearch/Nalezene/Edit/98485>.

¹² Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOPESoSearch/Nalezene/Edit/98601>.

¹³ Vizte Výroční zprávu o činnosti za rok 2018, dostupnou zde https://www.ochrance.cz/dokument/2018/Vyrocní_zprava_2018.pdf.

právní úpravy má náhrada nemajetkové újmy v penězích pouze subsidiární povahu a je poskytována pouze tehdy, pokud jiné nároky (upuštění od diskriminace, odstranění jejich následků či přiměřené zadostiučinění, typicky ve formě omluvy) k odčinění zásahů nepostačují. Podle zmíněného unijního rámce by však soudy měly finanční satisfakci (která současně bude účinná, přiměřená a odrazující) poskytnout obětem diskriminace v zásadě vždy. Ochránce rovněž odkázal na závěry ze své praxe,¹⁴ na jejichž základě náhradu nemajetkové újmy sice požaduje většina žalobců, avšak soudy ji buď přiznávají v omezené výši, nebo ji nepřiznávají vůbec, a poskytnuté zadostiučinění pak nemá kýžený preventivní, satisfakční ani sankční účinek.

Ochránce rovněž opětovně důrazně doporučil změnu § 133a občanského soudního řádu tak, aby byl institut přesunu důkazního břemene rozšířen na veškeré případy namítané diskriminace ve smyslu antidiskriminačního zákona (včetně diskriminace např. z důvodu věku, zdravotního postižení nebo sexuální orientace). Všechny oběti diskriminace by totiž měly mít stejnou míru procesněprávní ochrany a srovnatelné procesní postavení.

Připomínky k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o vstupu a pobytu cizinců¹⁵

Obdobně jako ve vztahu k návrhu nového zákona o pobytu cizinců ochránce doporučil, aby definice nezletilého bez doprovodu zahrнула všechny děti do 18 let a aby byla navržena komplexní právní úprava s případnými odkazy na další předpisy. Upozornil přitom, že ve svém souhrnu bude navržena právní úprava i nadále vytvářet mezery v ochraně dětí bez doprovodu, které mohou vést k tomu, že těmto dětem nebude zajištěna potřebná péče; uplatněné konkrétní připomínky ochránce v této oblasti se týkají zákona o sociálně-právní ochraně dětí, zákona o sociálních službách, zákona o Policii ČR a zákona o azylu.

Ve vztahu k dalším dotčeným zákonům, jejichž změna je v důsledku přijetí uvedeného změnového zákona předpokládána, ochránce dále doporučil např. v rámci zákona o veřejném zdravotním pojištění (mimo jiné) zahrnout do výčtu osob spadajících do osobního rozsahu veřejného zdravotního pojištění rovněž žadatele o přiznání právního postavení osoby bez státní příslušnosti; poukázal přitom na ustálenou judikaturu správních soudů dovozující, že právní postavení žadatelů o přiznání právního postavení osoby bez státní příslušnosti musí být obsahově analogické s právním postavením žadatelů o mezinárodní ochranu. V rámci zákona o správních poplatcích ochránce upozornil (mimo jiné) na zjevně nepřiměřený, více než desetinásobný nepoměr mezi výší správního poplatku za přijetí žádosti o pobytové oprávnění pro státní příslušníky třetích zemí a pro občany Evropské unie; doporučil proto od předloženého návrhu upustit, případně alespoň snížit výši správních poplatků dotýkajících se občanů třetích zemí.

¹⁴ Viz výzkumná zpráva sp. zn. 61/2019/DIS, která je dostupná zde https://www.ochrance.cz/dokument/rozhodovani_ceskych_soudu_o_diskriminacnich_sporech_2015-2019/.

¹⁵ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOPeSoSearch/Nalezene/Edit/99077>.

Připomínky ke Strategii k implementaci programu WHO a UNICEF Baby-friendly Hospital Initiative 2018 v České republice¹⁶

Ochránce vyjádřil svoji plnou podporu návrhu Strategie BfHI 2018 a vyzdvihl důležitost obsaženého tématu zvláště s ohledem na možnost jejího přispění k tomu, aby péče o novorozence a matku dosáhla v České republice napříč poskytovateli zdravotních služeb požadovaného standardu (včetně zejm. omezení nepřijatelných nátlakových praktik týkajících se náhrad mateřského mléka nebo poskytování zdravotnických služeb v souladu s právem nezletilého pacienta na nepřetržitou přítomnost jeho zákonných zástupců). Ochránce (mimo jiné) rovněž doporučil, aby téma výživy novorozenců, resp. témata související s BfHI, byla legislativně zakotvena v rámci zákona o zdravotních službách a postupně rozvedena podzákonými právními předpisy.

Připomínky k novele lesního zákona¹⁷

Ochránce upozornil (vedle dalšího) na praktické problémy v důsledku nově vymezeného pojmu lesní cesta. Na základě předloženého návrhu totiž dojde k výraznému omezení pohybu některých návštěvníků lesa (např. cyklistů či lyžařů), kteří se budou moci pohybovat jen po zpevněných komunikacích, případně po vyznačených stezkách nebo trasách, a již nikoliv po nezpevněných lesních cestách. Ochránce zdůraznil, že s ohledem na ústavně zaručená práva občanů a práva obecného užívání lesa a přístupu do krajiny je třeba hledat co nejméně omezující řešení, které by ale zároveň plnilo zamýšlený účel (omezení dopadů souvisejících s užíváním „nemotorových“ dopravních prostředků v lese). Proto doporučil doplnění či přeformulování navrhované úpravy tak, aby zachovala práva občanů na jízdu v lese ve stejné míře jako za současné právní úpravy.

B.2 Ochránce pomáhá lépe ochránit stavby, které se mají stát památkou (sp. zn. 13007/2022/VOP)¹⁸

Stavební úřad musí v průběhu řízení o prohlášení stavby kulturní památkou (§ 3 zákona č. 20/1987 Sb.) spolupracovat s orgánem památkové péče (§ 8 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb.). Rovněž musí dohlížet na to, aby stavebně-technický stav stavby neohrozil zájem památkové péče [§ 132 odst. 1 a odst. 3 písm. c) zákona č. 183/2006 Sb.].

Ochránce se zabýval ukvapenou demolicí historické vily v Brně, k níž došlo poté, co delší dobu chátrala za nečinného přihlížení majitele i úřadů. V době, kdy Ministerstvo kultury jednalo o jejím prohlášení kulturní památkou, majitel odstranil štukovou výzdobu, střechu, a také zboural historickou verandu. Stavba pak podléhala rychlé zkáze.

¹⁶ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOPESoSearch/Nalezene/Edit/99253>.

¹⁷ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOPESoSearch/Nalezene/Edit/99259>.

¹⁸ Dokumenty k případu jsou dostupné v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOPESoSearch/Nalezene/Edit/94665>.

Ochránce stavebním úřadům vytkl, že se řadu měsíců nezajímaly o chátrající vilu a dostatečně nekontrovaly dění na stavbě. Ochránce rovněž kritizoval to, že stavební úřady nespolupracovaly s orgány památkové péče na její ochraně a záchraně. Úřady slíbily, že do budoucna změní svůj přístup a budou více kontrolovat hodnotné stavby čekající na jejich prohlášení kulturní památkou.

Ochránce Ministerstvu kultury doporučil, aby připravilo metodický pokyn upravující pravidla předběžné ochrany staveb, které se mají stát kulturní památkou. To na něm začalo pracovat společně s Ministerstvem pro místní rozvoj. Výsledek jejich spolupráce i další podobné případy bude ochránce pečlivě sledovat.

B.3 OSPOD zlepšil dohled nad péčí o děti s postižením v zařízení (sp. zn. 17630/2022/VOP)¹⁹

Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) musí dohlížet na péči o děti žijící v zařízeních. K tomu může využívat také namátkové neohlášené návštěvy. Musí dohlížet i na to, zda má zařízení s dětmi vhodně nastavenou komunikaci a správně řeší projevy náročného chování. S dětmi by měl OSPOD být i o samotě, aby ověřil, že se jim neděje nic špatného. Měl by se snažit komunikovat také s dětmi, které nemluví.

Ochránce navštívil zařízení, kde žijí převážně děti se středním až těžkým mentálním postižením, které mnohdy nemluví (nebo jen omezeně). Zjistil, že se tam špatně starali o děti. Se svými zjištěními se proto obrátil na OSPOD, který měl děti v zařízení na starost.

Ochránce zjistil, že se jednalo o OSPOD, který má v zařízení na starost 11 dětí a konstatoval, že neplnil své povinnosti řádně. Všechny děti měla na starost jedna jediná pracovníce, která neměla dostatek času se dětem věnovat. Například s nimi neměla jasně nastavenou komunikaci. A se zařízením neřešila jeho četné nedostatky při práci s dětmi (např. že neřešilo, jak komunikovat s dětmi, které nemluví, nebo jak zvládat jejich náročné chování).

OSPOD své chyby uznal a přislíbil, že bude uplatňovat v praxi naše doporučení. Například

- rozdělil děti mezi několik sociálních pracovníků,
- začal mnohem důsledněji kontrolovat, jak zařízení o děti pečuje,
- provádí i neohlášené návštěvy,
- tráví s dětmi čas i o samotě,
- snaží se s dětmi lépe komunikovat a do plánu vzdělávání zařadil školení pro pracovníce zaměřené na alternativní metody komunikace s dětmi, které nemluví.

¹⁹ Dokumenty k případu jsou dostupné v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOPESoSearch/Nalezene/Edit/99297>.

B.4 Ochránce pomohl pánovi se zrakovým postižením k vyššímu invalidnímu důchodu (sp. zn. 139/2023/VOP)²⁰

Datum vzniku invalidity má zásadní význam pro posouzení podmínek nároku na invalidní důchod. Posudkový lékař musí v posudku o invaliditě přesvědčivě zdůvodnit, kdy invalidita vznikla.

Pojištěnec mladší 28 let má nárok na invalidní důchod v mimořádných případech, pokud je přetržka v době pojištění v období mezi jeho 18. rokem života a datem vzniku invalidity kratší než jeden rok (§ 42 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb.).

Stěžovatel se na ochránce obrátil kvůli nízkému invalidnímu důchodu. V roce 2023 byla jeho výše pro invaliditu třetího stupně jen ve výši 5 865 Kč. Podle lékaře byl invalidní od doby, kdy oslepl kvůli komplikacím způsobených cukrovkou.

Protože stěžovatel trpěl vážnými zdravotními problémy už od dětství, požádal ochránce Českou správu sociálního zabezpečení o nové posouzení data vzniku invalidity a zaslal jí zdravotnickou dokumentaci stěžovatele. ČSSZ po žádosti ochránce nařídila mimořádnou kontrolní lékařskou prohlídku, při které posudkový lékař stanovil dřívější datum vzniku invalidity. Díky tomu stěžovatel splnil podmínky nároku na invalidní důchod v mimořádných případech a získal výrazně vyšší důchod a to v částce 16 254 Kč, dále ČSSZ přiznala i doplatek důchodu ve výši 488 177 Kč.

B.5 Ochránce radí spoluvlastníkům s poplatkem za komunální odpad (sp. zn. 6635/2023/VOP)²¹

Spoluvlastníci bytové jednotky jsou povinni plnit poplatkovou povinnost k poplatku za obecní systém odpadového hospodářství společně a nerozdílně (§ 10p zákona č. 565/1990 Sb.). Pokud jeden ze spoluvlastníků uhradí celý poplatek, nemůže již správce poplatku požadovat jeho zaplacení po dalších spoluvlastnících.

Ochránce řešil dotaz tří sourozenců, kteří společně zdědili byt po rodičích. Byt teď pronajímají. Ptali se, zda musí každý z nich za byt zaplatit poplatek za komunální odpad. V obci je zavedený poplatek za obecní systém odpadového hospodářství.

Nejprve je třeba zjistit, zda má nájemce u sourozenců přihlášený trvalý pobyt. Pokud ano, platí poplatek za komunální odpad jenom on. Pokud tam nájemce ani nikdo jiný nemá přihlášený trvalý pobyt, musí zaplatit poplatek sourozenci. To, že poplatek mají zaplatit společně a nerozdílně, znamená, že například může jeden z nich uhradit celý poplatek, nebo každý zaplatí třetinu. Záleží, jak se mezi sebou domluví.

²⁰ Dokument k případu je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12738>.

²¹ Dokument k případu je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12538>.

B.6 Ochránce zjistil, že Ministerstvo vnitra nezákonně odňalo azyl několika desítkám azylantů (sp. zn. 589/2023/VOP)²²

Ministerstvo vnitra může azylantovi odejmout azyl, pokud má poznatky o tom, že dobrovolně pobývá ve státě, který opustil z důvodů pronásledování nebo odůvodněného strachu z něho [§ 17 odst. 1 písm. e) zákona č. 325/1999 Sb.].

Ministerstvo vnitra odňalo azyl desítkám azylantů. Argumentovalo tím, že mu podle záznamů v jeho úředních evidencích nenahlásili aktuální adresu pobytu v České republice nebo rodinné vazby, a také nepožádali o prodloužení průkazu o povolení k pobytu na našem území. Do spisů přitom nezaložilo důkazy o tom, že nahlíželo do úředních evidencí, a co v nich zjistilo. Ve spisech se rovněž nenacházely žádné dokumenty, které by nasvědčovaly tomu, ve kterém státě a z jakého důvodu se azylanti nacházejí.

Ochránce shledal, že ministerstvo dostatečným způsobem neprokázalo, že jsou splněny podmínky pro odnětí azylu. Ministr vnitra se ztotožnil s jeho závěry. Současně přislíbil, že se jimi ministerstvo bude v budoucnu řídit.

B.7 Konference, kulaté stoly a školení

Datum	Název akce	Druh akce	Forma
12. ledna	Změny v místních poplatcích od roku 2024	Seminář	Online
18. a 19. ledna	Kolokvium Školské ombuds platformy	Kulatý stůl	Prezenční
23. února	Peněžitá pomoc obětem trestných činů	Kulatý stůl	Prezenční
5. a 6. března	Péče o klienty s demencí v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem	Školení	Online

²² Dokumenty k případu jsou dostupné v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12180>.

C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

Od roku 2006 je ochránce národním preventivním mechanismem podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Systematicky navštěvuje zařízení pro osoby omezené na svobodě z moci úřední i v důsledku závislosti na poskytované péči. Svá zjištění a doporučení zobecňuje v souhrnných zprávách z návštěv a formuluje standardy zacházení. Předkládá je samotným zařízením a jejich zřizovatelům a systémová doporučení ústředním orgánům státní správy. Od roku 2011 ochránce rovněž sleduje zajištění cizinců a výkon správního vyhoštění.

C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění

Ochránce v prvním čtvrtletí **provedl 9 systematických návštěv zařízení**. Konkrétně navštívil policejní cely v Brně, Znojmě a Vyškově. Z dětských zařízení navštívil Dětské centrum Chovánek v Brně, Dětské centrum při Fakultní Thomayerově nemocnici, Kojenecký ústav Most a Dětský domov Chomutov. Ochránce také prověřil podmínky pacientů hospitalizovaných v psychiatrické klinice Všeobecné fakultní nemocnice v Praze a Psychiatrické léčebně Petrohrad. Podmínkami cizinců se zabýval při návštěvě Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová, kde jsou zajištěny mimo jiné i rodiny s dětmi za účelem jejich správního vyhoštění či předání dle evropských předpisů. Návštěva byla proto tematicky zaměřena na to, do jaké míry je toto zařízení uzpůsobeno zvláštním potřebám dětí a jejich rodičů, jakožto zranitelných skupin osob. Právníci se soustředili na materiální podmínky v zařízení, poskytování sociální a zdravotní péče a zacházení s dětmi a rodiči policí.

V tomto období právnička odboru dohledu monitorovala dva výkony správního vyhoštění cizinců z území České republiky. V prvním případě se jednalo o vyhoštění ve spolupráci s Evropskou agenturou pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex) a to speciálním neveřejným letem. Toho se zúčastnily i policejní eskorty s cizinci i z dalších členských států EU. Ve druhém případě se jednalo o pozemní eskortu průvozem přes Polsko až na hranice s Běloruskem.

C.2 Zásadní pracovní jednání

Zástupce veřejného ochránce se s právníky odboru dohledu **zúčastnili jednání se zmocněnkyní vlády pro lidská práva a zaměstnanci Úřadu vlády**. Na jednání se mimo jiné věnovali reformě systému ústavní a ochranné výchovy a dětské psychiatrické péče. Na setkání budou navazovat další jednání s cílem vzájemně koordinovat snahy o systémové změny.

Právnička odboru dohledu se pravidelně účastní **jednání pracovní skupiny Ministerstva práce a sociálních věcí k tématu „Problematika bezpečí a práva starších lidí v souvislostech“**. Jedním z cílů této pracovní skupiny je vytvoření legislativního návrhu, který zohlední nastavení problematiky prevence a ochrany seniorů před nedůstojným zacházením, týráním a zanedbáváním v sociálních a zdravotních službách.

Na jednáních prezentovala dlouholetá legislativní doporučení ochránce: chybějící přestupek při zásahu do důstojnosti osob v sociálních a zdravotních službách a neexistence stížnostního mechanismu v sociálních službách. Mnohé i velmi závažné zásahy do důstojnosti osob nenaplní skutkovou podstatu trestného činu. Pro tyto případy tak musí být zakotvena možnost správně právního postihu. Ochránce proto již několik let usiluje o přijetí změny zákona o sociálních službách a zavedení nové skutkové podstaty přestupku k postihu zásahu do důstojnosti, soukromí a integrity klientů, a to i se sankcí zákazu činnosti poskytovatele sociálních služeb. Obdobně ochránce dlouhodobě upozorňuje na absenci účinného stížnostního mechanismu. Stav, kdy není možné podat opravný prostředek k nezávislému subjektu proti vyřízení stížnosti poskytovatelem, je z hlediska ochrany práv klientů nevyhovující.²³

Na potřebu zakotvení těchto institutů do zákona o sociálních službách ochránce upozornil i v rámci připomínkového řízení (viz kapitola B.1.).

C.3 Konference, kulaté stoly a školení

V lednu se právník odboru dohledu účastnil panelové diskuze pořádané v **rámci Noci důstojnosti** a přiblížil podmínky péče o děti s chováním náročným na péči ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Nastínil také limity právní úpravy, která v současné době v některých ohledech zamezuje personálu poskytovat těmto dětem adekvátní péči.

Zástupce veřejného ochránce práv s právníkem odboru dohledu přijali pozvání do Fakultní nemocnice v Brně, kde představili **klíčová zjištění z návštěv psychiatrických nemocnic** a zodpověděli otázky lékařů týkající se praktických úskalí péče o pacienty z pohledu konfliktu zajištění bezpečnosti a zachování důstojnosti pacientů.

V březnu právník odboru dohledu v rámci **Noci práva** představil široké veřejnosti na půdě Právnické fakulty Masarykovy univerzity působnost veřejného ochránce práv a činnosti související s mandátem národního preventivního mechanismu. Podrobněji pak účastníkům přiblížil systém péče o ohrožené děti a podmínky výkonu ústavní a ochranné výchovy, včetně systémových problémů, kterými se ochránce v současné době zabývá. S obdobným cílem pak právníci odboru dohledu přednášeli studentům Pedagogické a Právnické fakulty Masarykovy univerzity.

Na půdě Poslanecké sněmovny se v březnu uskutečnil **kulatý stůl k představení závěrů výzkumu Nadace Sirius a společnosti SocioFactor**. Výzkum se věnoval „problémům a překážkám ústavní péče v perspektivě jejích pracovníků“. Právník odboru dohledu v průběhu panelové diskuze účastníky seznámil s tím, že výsledky výzkumu korespondují s dlouhodobými závěry ochránce, poukázal na nezbytnost systémových změn a nastínil jejich možnou podobu.

Dva právníci odboru dohledu se zúčastnili březnového pravidelného **semináře pro pracovníky dětských domovů pořádaného Federací dětských domovů**. Součástí programu

²³ Více informací k těmto legislativním doporučením viz Výroční zpráva 2020, str. 15-16. Zpráva je dostupná zde: https://www.ochrance.cz/aktualne/vyrocní_zprava_2020/vyrocní_zprava_2020.pdf.

byl i prostor pro představení a diskutování stanovisek ochránce k tématům spojeným s péčí o děti s ústavní výchovou. Účastníky nejvíce zajímal pohled ochránce na používání mobilních telefonů dětí, možnosti omezení samostatných vycházek v zájmu ochrany dítěte a provádění osobních prohlídek dětí a jejich věcí.

Ochránce uspořádal další dvě **školení pro pracovníky pobytových zařízení sociálních služeb**, kteří pečují o klienty s demencí. Školení byla tentokrát určena pro pracovníky z Moravskoslezského, Královohradeckého a Zlínského kraje. Právničky odboru dohledu účastníkům představily zjištění a doporučení ochránce z aktuální série návštěv zařízení tohoto typu.

C.4 Mezinárodní vztahy

Právníci odboru dohledu v březnu přijali **návštěvu ukrajinských kolegů z Národního preventivního mechanismu**, kteří taktéž provádějí návštěvy zařízení, kde jsou lidé omezeni na svobodě. Příspěvky a diskuze se věnovala především podmínkám ochranného léčení a výkonu trestu odnětí svobody. Ačkoliv jsou materiální podmínky v detenčních institucích na Ukrajině mnohdy tristní, řadu problémů máme společných – např. problémy při zajištění zdravotních služeb ve věznicích.

Právníci odboru dohledu absolvovali pracovní **stáž ve Slovenském Rožumberoku** s cílem podrobněji poznat slovenskou právní úpravu péče o děti s ústavní a ochrannou výchovou a její fungování v praxi. V průběhu stáže navštívili dvě centra pro děti a rodiny a diagnostické centrum.

Právnička odboru dohledu na vyžádání německé policie zmonitorovala **vyhoštění 35 cizinců speciálním neveřejným letem z Německa do Pákistánu**. V průběhu letu došlo k použití síly a donucovacích prostředků, ovšem německá policie situaci zvládla profesionálně a v souladu s evropskými standardy pro zacházení v průběhu vyhoštění. Příležitostným monitoringem pro jiný členský stát EU nabírají zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv cenné know-how pro posuzování dodržování lidských práv a použití síly v průběhu vyhoštění.

D. Ochrana před diskriminací

V roce 2009 byl ochránce pověřen rolí národního orgánu pro rovné zacházení a ochrany před diskriminací (*equality body*) v souladu s právem Evropské unie. Přispívá tedy k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Za tím účelem poskytuje pomoc obětem diskriminace, provádí výzkum, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací a zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty.

Od ledna 2018 ochránce pomáhá také cizincům-občanům Evropské unie, kteří žijí nebo pracují v České republice. Poskytuje jim informace o jejich právech a pomoc při podezření na diskriminaci z důvodu státní příslušnosti. Při tom spolupracuje se zahraničními orgány, které mají obdobné poslání vůči českým státním příslušníkům.

D.1 Diplom z české či zahraniční univerzity jako vstupenka na místo firemního právníka (sp. zn. 5574/2023/VOP)²⁴

Zaměstnavatel diskriminuje uchazeče o místo firemního právního právníka, pokud ho odmítne jen proto, že vystudoval práva v zahraničí, přestože uchazeč má znalosti a dovednosti, které zaměstnavatel požaduje.

Stěžovatelka vystudovala práva na Slovensku. Tvrdí, že čeští zaměstnavatelé, kteří hledají firemního právníka, v inzerátech často požadují, aby vystudoval práva v Česku. Stěžovatelka již několik let pracovala v Česku jako firemní právníčka. Přesto ji nyní zaměstnavatelé odmítají jen kvůli diplomu ze Slovenska.

Ochránce zjistil, že požadavek, aby právník vystudoval v Česku, může být diskriminační, ale ne vždy. Záleží na konkrétních potřebách a požadavcích zaměstnavatele a na tom, zda je právník splňuje. O tom nerozhoduje nutně to, ve které zemi právník vystudoval, ale jeho konkrétní znalosti, dovednosti a zkušenosti. Právník s diplomem ze zahraničí a letitou úspěšnou praxí v Česku může požadavky zaměstnavatele splnit podstatně lépe než jiný právník s českým diplomem. Pokud tedy zaměstnavatel odmítne uchazeče jen kvůli zahraničnímu diplomu, nejspíš ho diskriminuje.

Šlo by přitom o nepřímou diskriminaci z důvodu státní příslušnosti, protože neutrální podmínka studia v Česku dopadne převážně na cizince. To, zda je konkrétní uchazeč cizinec, nebo ne, přitom není podstatné – diskriminován by byl i Čech se zahraničním diplomem.

²⁴ Celý text je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12742>.

D.2 Vyloučení fyzioterapeutky se zrakovým postižením z kurzu nemusí být diskriminační (sp. zn. 1294/2023/VOP)²⁵

Zrak, díky kterému může fyzioterapeut kontrolovat reakce těla pacienta, je pro výkon terapie Vojtovou metodou důležitý.

Stěžovatelka se zúčastnila kurzu Vojtovy metody pro děti, který je určen pro fyzioterapeuty-profesionály. Výuka probíhá na dětských pacientech. Ředitelka zdravotnického zařízení, které kurz pořádá, ji z něho po dvou dnech vyloučila. Obávala se, že stěžovatelka nebude kvůli svému zrakovému postižení schopná ani při výuce správně provádět terapii Vojtovou metodou. Tím by mohla nezáměrně poškodit zdraví pacientů.

Podle našeho názoru je podstatné, aby fyzioterapeut dostatečně viděl na celé tělo pacienta. Je totiž důležité, aby ho mohl vyšetřit a také v průběhu terapie vnímat, jak tělo reaguje. Ředitelka a stěžovatelka se neshodly na tom, zda je zrak stěžovatelky dostatečný. Vzhledem k tomu, že nemáme možnost ověřit zdravotní stav stěžovatelky, nemůžeme prokázat, zda ji ředitelka diskriminovala nebo ne.

D.3 Ověření totožnosti klienta-cizince může být pro banku náročnější (sp. zn. 1052/2023/VOP)²⁶

Pokud banka neumožňuje klientům-cizincům uzavřít smlouvu o finančních službách online, protože nemůže spolehlivě ověřit jejich totožnost jinak než osobně, nejedná se o diskriminaci.

Banka neumožnila stěžovatelce zřídit některé finanční produkty online, protože má polské občanství. Kvůli kontrole dokladů totožnosti musela přijít na pobočku. V tom spatřovala diskriminaci, neboť čeští občané si u banky stejné produkty mohou zřídit online.

Banka má zákonnou povinnost ověřit totožnost klienta. U českých občanů probíhá ověření v mobilní aplikaci automaticky, protože software banky porovná klientem vyfocený český doklad totožnosti s informacemi v základních registrech. U cizinců banka nemá k dispozici databázi, s níž by mohla doklad porovnat. Možná se tak stane v budoucnu, nicméně postup banky při ověřování totožnosti je nutně posuzovat ve světle toho, co je právně a technicky možné v tuto chvíli. Proto byl postup banky oprávněný a nešlo dle ochránce o diskriminaci.

D.4 Zásadní pracovní setkání

V lednu a únoru se právnička odboru rovného zacházení zúčastnila prvních dvou setkání **pracovní skupiny zabývající se fenoménem předsudečné nenávisti**, kterou zřídila a vede vládní zmocněnkyně pro lidská práva. Cílem je koordinovat aktivity jednotlivých klíčových aktérů a připravit strategický dokument se sérií doporučení, která by měla přinést celkové zlepšení stavu na poli hate speech a hate crime. Jednání se účastní zástupci Úřadu vlády,

²⁵ Celý text zprávy o nezjištění diskriminace je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12446>.

²⁶ Celý text zprávy o nezjištění diskriminace je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12662>.

ministerstev spravedlnosti, vnitra, školství, Policie České republiky, státního zastupitelství či nevládního sektoru.

Vedoucí odboru rovného zacházení se připojila ke **Kolokviu Školské ombuds platformy**, která sdružuje pracovníky vysokých škol zabývajících se vytvářením bezpečného prostředí pro studující a zaměstnance vysokých škol.

Právnička odboru rovného zacházení vystoupila na **jednání Výboru pro práva dítěte** a představila výzkum ochránce zaměřený na poskytování zdravotní podpory ve školách,²⁷ představila právní problémy a naznačila jejich řešení. Výbor se aktuálně věnuje také právům dětí s postižením, s ohledem na zajištění prostředí pro tyto děti ve školách velmi rezonuje téma zdravotních služeb.

K tématu zdravotních služeb ve školách se sešla i pracovní skupina nově svolaná vládní zmocněnkyní pro lidská práva. Tato skupina navázala na uskupení, které se dříve scházelo v Senátu. Cílem je úprava legislativy a vytvoření metodického materiálu, aby otázky zdravotních služeb ve školách nebyly ponechány na individuální úvaze pedagogů v jednotlivých školách.

Právnička odboru rovného zacházení se zúčastnila **expertního jednání k postavení žen ve sportu** pořádaného zmocněnkyní vlády pro lidská práva. V rámci jednání zazněly zkušenosti žen z profesionálního i amatérského sportu se sexualizovaným násilím, prezentace nerovností v příjmech i postavení žen ve sportu, i praktický pohled představitelů sportovních svazů na hlavní problémy, kterým ženy v oblasti sportu čelí.

Právnička odboru rovného zacházení se zúčastnila **jednání pracovního týmu Školství** zřízeného při Strategické skupině Úřadu vlády ke koordinaci řešení dopadů uprchlické vlny související s invazí Ruské federace na Ukrajinu. Za účasti zástupců Ministerstva školství, Ministerstva vnitra, Úřadu vlády či nevládního sektoru se probíraly např. změny v systému bezplatné jazykové přípravy na základních a středních školách nebo problém spočívající v tom, že část ukrajinských dětí nenavštěvuje školu (descholarizace ukrajinských dětí).

Právníci z odboru rovného zacházení, odboru veřejného pořádku a místní správy a odboru ochrany práv osob se zdravotním postižením se **setkali se zástupci České národní banky**. Vedle sdílení novinek z činnosti obou institucí týkající se ochrany spotřebitele, diskriminace spotřebitele a přístupu lidí s postižením k bankovním službám se jednání zaměřovalo především na postup bank vůči cizincům.

D.5 Osvěta

Právničky odboru rovného zacházení se zapojily do **zimní školy antidiskriminačního práva** v Telči. V rámci několikadenního setkání vedly seminář pro studenty právnických fakult, na kterém interaktivní formou představily činnost veřejného ochránce práv v oblasti diskriminace.

²⁷ Výzkum je dostupný zde:

<https://www.ochrance.cz/dokument/poskytovani-zdravotni-podpory-a-zdravotnich-sluzeb-ve-skolach-a-skolskych-zarizenich/>.

V jarním semestru právníci odboru rovného zacházení navázali na výuku **Kliniky antidiskriminačního práva** vyučovanou na Právnické fakultě Masarykovy univerzity jejím pokračováním. V rámci navazující kliniky měli studenti možnost se zapojit do dalších aktivit ombudsmana v oblasti rovného zacházení. V praktické části si vyzkoušeli práci na dalších úkolech ombudsmana mimo vyřizování stížností (tj. doporučení, výzkumy, připomínky k právním předpisům, doporučení k vydání, změně nebo zrušení právního předpisu, apod.).

Právnička odboru rovného zacházení se zapojila rovněž do výuky **Ombudsmanské kliniky** vyučované na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci s tématem činnosti ochránce v oblasti diskriminace a rovného zacházení.

Dne 6. března se Kancelář veřejného ochránce práva spolu s dalšími institucemi zapojila do **Noci práva**. V rámci programu se věnovala i rovnému zacházení. Návštěvníci si mohli vyzkoušet e-learningový kurz o antidiskriminačním právu. Kromě toho ochránce představil nejdůležitější výstupy a úspěchy za 15 let, kdy se rozrostla působnost ochránce o agendu nerovného zacházení. Pro návštěvníky právníci odboru rovného zacházení připravili hru, jejímž cílem bylo prostřednictvím rolí ukázat, že stejné životní situace mohou dopadat na různé lidi různě bez jejich vlastního zavinění.

D.6 Konference, kulaté stoly a školení

Právničky odboru rovného zacházení vystoupily na online **školení inspektorů České obchodní inspekce**. Tématem příspěvku byl zákaz diskriminace spotřebitele při poskytování zboží a služeb.

Právník Kanceláře veřejného ochránce práv moderoval **certifikovaný on-line kurz „Antidiskriminační právo“** vytvořený v rámci programu HELP Rady Evropy. Pilotní kurz byl přizpůsoben zástupcům české justice a skládal se ze sedmi tematických modulů. Překlad kurzu do češtiny zajistila Justiční akademie a během roku 2024 bude tento kurz zdarma zpřístupněn širší veřejnosti na stránkách programu HELP.

Právnička odboru rovného zacházení vystoupila na pozvání **Asociace pracovníků speciálně pedagogických center** s přednáškou na sněmu pro pracovníky speciálně pedagogických center. Na přednášce zazněly informace o základním právním rámci pro poskytování zdravotních služeb a zdravotní podpory ve školách a v zařízeních včetně možnosti vyžadovat odborná stanoviska od lékařů ze strany škol a školských poradenských zařízení, tedy mimo jiné také speciálně pedagogických center.

Toto téma, tj. představení právního kontextu zdravotních služeb ve školách, dále právnička odboru rovného zacházení přednesla i na **celostátním odborném setkání diabetologů**.

Právničky odboru rovného zacházení uspořádaly ve spolupráci s organizací International Organization for Migration (IOM) **webinář pro pracovníky pomáhající lidem z Ukrajiny**. Zaměřily se na diskriminaci Ukrajinců v přístupu k bydlení a vysvětlily, jak se proti diskriminaci bránit.

Ochránce se dlouhodobě zabývá **problematikou vzdělávání cizojazyčných dětí v českých školách**. Proto se právnička odboru rovného zacházení zúčastnila kulatého stolu

pořádaného organizací META, o.p.s. Debatovalo se zejména o potřebných (nejen) legislativních změnách ke zlepšení situace a byla představena koncepce odstupňované podpory těchto žáků na základě jejich potřeby (oproti stávajícímu systému založenému na občanství a na délce pobytu v ČR).

D.7 Mezinárodní spolupráce

Na webináři Evropské sítě ombudsmanů (ENO) prezentovala právnička odboru rovného zacházení činnost ochránce v agendě volného pohybu občanů EU. Informovala účastníky o výzkumu a doporučení ochránce v této oblasti, představila také systémovou činnost i individuální podněty ochránce a odpovídala na související dotazy zástupců ENO i zahraničních ombudsmanských institucí.

Právničky odboru rovného zacházení se účastnily setkání orgánů pro volný pohyb pracovníků EU pořádaného Evropským orgánem pro pracovní záležitosti (ELA), kde jim zástupci ELA představili činnost této instituce v minulosti i do budoucna a dále společně s účastníky diskutovali o možnostech spolupráce ELA a orgánů pro volný pohyb pracovníků.

E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením

Počínaje lednem 2018 ochránce zastává také funkci monitorovacího orgánu pro naplňování práv zakotvených Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením.

E.1 Zasedání poradního orgánu

Na prvním letošním zasedání poradního orgánu ochránce pro oblast práv lidí s postižením si jeho členové zvolili priority pro rok 2024. Za podstatné považují i nadále sledovat proces deinstitucionalizace. Nezávislému způsobu života a zapojení osob se zdravotním postižením do společnosti²⁸ se chtějí věnovat rovněž ve smyslu finančního zabezpečení, protože to vede k nezávislému způsobu života. Členy poradního orgánu v této souvislosti zajímá zejména nastavení příspěvku na péči a invalidních důchodů. Mezi dlouhodobé priority poradního orgánu patří také oblast přístupnosti. Tentokrát se členové chtějí podrobněji zaměřit na přístupnost informací v elektronické podobě.²⁹

E.2 Výzkumy a doporučení ke zlepšení situace lidí s postižením

Ochránce provedl **výzkum zaměřený na přístupnost veřejných budov a služeb v jednotlivých krajských městech**. Přímou lidé s postižením ověřili přístupnost vybraných poboček České správy sociálního zabezpečení, České pošty, krajských nemocnic, Úřadu práce, soudů, ale také veřejné dopravy nebo webových stránek navštívených úřadů.

Žádná z testovaných institucí požadavky na přístupnost lidem se zrakovým, sluchovým nebo tělesným postižením nespĺňuje úplně. Výzkum ukázal, že u jednotlivých typů postižení se míra přístupnosti a množství překážek liší. Nejpřístupnější jsou budovy pro lidi s tělesným postižením.

Naopak největší bariéry musí překonávat lidé s postižením sluchu. Pro lidi s tělesným postižením jsou nejvíce přístupné nemocnice, u lidí se zrakovým postižením získaly nejvyšší skóre soudy. Pro návštěvníky se sluchovým postižením jsou nejlépe vybaveny magistráty, i když celkově splnily ani ne třetinu hodnocených kritérií. Nejnižší skóre mezi institucemi měla vždy Česká pošta³⁰.

²⁸ Článek 19 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením.

²⁹ Tisková zpráva ze zasedání poradního orgánu je k dispozici zde: https://www.ochrance.cz/aktualne/poradni_organ_ombudsmana_se_letos_bude_zabyvat_predevsim_pravem_lidi_s_postizenim_na_nezavisly_zivot_a_prístupnosti_webovych_stranek_i_mobilnich_aplikaci/.

Usnesení poradního orgánu k prioritám pro rok 2024 i usnesení k přístupnosti webových stránek pro lidi se zrakovým a sluchovým postižením jsou k dispozici na tomto odkazu: <https://www.ochrance.cz/vystupy/poradni-organ-crpd/>.

³⁰ Celý výzkum je dostupný zde: https://www.ochrance.cz/dokument/prístupnost_veřejnych_budov_a_sluzeb_lidem_s_postizenim/. Tisková zpráva k výzkumu je dostupná zde: https://www.ochrance.cz/aktualne/prístupnost_veřejnych_instituci_stale_pokulhava_ukazaly_vyzkumy-zastupce_ombudsmana_připravuje_doporučení_pro_ministerstva_i_urady/.

E.3 Mezinárodní spolupráce

Setkání s odborníky na Slovensku

Právníci Odboru ochrany práv osob se zdravotním postižením se zúčastnili setkání se slovenskými odborníky v **Úřadě komisařky pro osoby se zdravotním postižením v Bratislavě**. Setkání bylo na téma násilí páchaného na ženách a dětech ve zranitelných situacích. S komisařkou pro osoby se zdravotním postižením a se zástupci slovenské inspekce sociálních služeb se dále diskutovalo o možnostech zlepšení monitorování násilí páchaného na ženách a dětech s mentálním postižením v zařízeních. Účastníci setkání si předali zkušenosti z návštěv zařízení, sdíleli své metody práce v terénu a domluvili se na další spolupráci.

E.4 Spolupráce s neziskovými organizacemi a lidmi s postižením a odborníky z oblasti ochrany práv lidí s postižením

Setkání k ochraně práv lidí s psychosociálním postižením

V březnu ochránce uspořádal tematické setkání s cílem prodiskutovat aktuální systémové problémy v oblasti ochrany práv lidí s psychosociálním postižením. Setkání navazovalo na dřívější aktivity z let 2019 – 2021 a zúčastnili se ho lidé se zkušeností, odborníci na ochranu práv lidí s psychosociálním postižením a pečující osoby. Hlavním předmětem diskuze byla problematika nedobrovolných hospitalizací, které se ochránce dlouhodobě věnuje. Další setkání plánuje na červen.

Využití podporovaného zaměstnávání v územní samosprávě

Právník Odboru ochrany práv osob se zdravotním postižením se zúčastnil zasedání Komise pro sociální věci, zdravotnictví a bydlení Svazu měst a obcí České republiky. Představil výzkumná zjištění a doporučení ochránce v oblasti zaměstnávání lidí s postižením ve veřejném sektoru. Upozornil na přínosy podporovaného zaměstnávání pro obce a města v roli zaměstnavatelů. Tento nástroj pak podrobně představili zástupci dvou organizací Rytmus – od klienta k občanovi a Fokus. Svou pozitivní zkušenost s podporovaným zaměstnáváním sdílel i sebeobhájce.

Spolupráce se sebeobhájci

Odbor ochrany práv osob se zdravotním postižením dlouhodobě spolupracuje se sebeobhájci z různých koutů České republiky, především pak se sebeobhájci z Uherského Hradiště a Hradce Králové. Hlavním tématem spolupráce je proces transformace a deinstitucionalizace ústavních služeb. Na únorovém setkání v Hradci Králové zástupce veřejného ochránce společně se sebeobhájci diskutoval o negativních důsledcích života v ústavech, potřebě zajistit dostatek takových služeb, které umožní žít lidem s postižením v běžné komunitě.

Setkání s krajskými koordinátory péče o duševní zdraví

Právníci Odboru ochrany práv osob se zdravotním postižením se setkali s krajskými koordinátory péče u duševní zdraví. Představili aktivity ochránce v oblasti podpory lidí s

duševním onemocněním, včetně poznatků z návštěv zařízení sociálních služeb a psychiatrických nemocnic. Dále diskutovali nad možnostmi spolupráce a zapojení koordinátorů do monitorování práv lidí s postižením.

E.5 Konference, kulaté stoly, školení a osvěta

Budoucnost asistentů pedagoga v českých školách

Zástupce veřejného ochránce práv vystoupil v Poslanecké sněmovně na kulatém stole „Budoucnost asistentů pedagoga v českých školách“. Upozornil na přetrvávající nedostatky v oblasti zdravotní podpory pro děti s diabetem či psychiatrickým onemocněním. Zmínil také problematickou situaci ve speciálních školách, v nichž od roku 2020 stoupl počet dětí, které se vzdělávají doma. Vyzval Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvo zdravotnictví, aby se oběma zmíněnými tématy zabývala a jakékoliv budoucí legislativní návrhy v této oblasti pečlivě odůvodňovala a podložila kvalitními daty.³¹

Ochrana lidí s postižením před diskriminací v zaměstnání

Právník odboru ochrany práv osob s postižením se zúčastnil vzdělávací akce pořádané Evropskou akademií práva v Belfastu. Seminář byl určen zejména pro pracovníky tří státních organizací, které chrání lidská práva ve Velké Británii a Irské republice. Právník přednesl poznatky o ochraně práv lidí s postižením dle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a příslušných směrnic EU. Zaměřil se zejména na případy lidí s postižením, které v minulosti řešil Soudní dvůr Evropské unie v oblasti práce a zaměstnání (s důrazem na přijímání přiměřených opatření).

Jednání s ministrem práce a sociálních věcí Jurečkou

Zástupce veřejného ochránce práv jednal s ministrem Marianem Jurečkou. Jedním z hlavních témat, které se týká především lidí s postižením, je transformace a deinstitucionalizace sociálních služeb. Podle zástupce ochránce by mělo ministerstvo zintenzivnit proces transformace a soustředit se především na rozvoj komunitních sociálních služeb.

Zástupce ochránce ministrovi připomněl, že stále nevznikl zákon o vodicích psech. Ochránce přitom dlouhodobě upozorňuje, že je potřeba přijmout zákon, který by upravil práva a povinnosti lidí využívající vodicího psa. Přes opakované přísliby ministerstva však nebyl tento zákon předložen.

Klinika práv zranitelných skupin

Na letošním roce studenti Právnické fakulty Masarykovy univerzity opět zasedli do lavic Kliniky práv zranitelných skupin, kterou vyučují právníci z Kanceláře veřejného ochránce práv. Studenti tak mají možnost dozvědět se, jakým zranitelným skupinám se ochránce při

³¹ Tisková zpráva organizace Spoluškola ke kulatému stolu je dostupná zde:

<https://www.spoluskola.cz/2024/03/24/kulaty-stul-spoluskoly-prijdou-skoly-o-cast-asistentu-pedagoga-a-zranitelne-deti-o-podporu/>.

Záznam kulatého stolu je k dispozici zde: <https://videoarchiv.psp.cz/playa.php?cast=3808>.

své činnosti věnuje, v jakých životních situacích jim pomáhá a jaká zařízení navštěvuje. Na praktických příkladech se pak studenti mohou vžít do toho, jaké je to být dítětem žijícím v instituci, co obnáší pobyt v psychiatrické nemocnici či jaký dopad má na člověka omezení jeho svéprávnosti.

Posilování přístupnosti materiálů Ministerstva práce a sociálních věcí v oblasti zaměstnanosti pokračuje

Právníci odboru ochrany práv osob se zdravotním postižením na pracovním jednání se zástupci ministerstva diskutovali o potřebě zpřístupnění materiálů a informací vydávaných ministerstvem v oblasti zaměstnávání lidí s postižením. Ministerstvo v návaznosti na doporučení ochránce upravilo již jeden formulář do formy ve snadném čtení (easy-to-read). Nyní připravuje celý webový portál, který by měl informace podávat jejich adresátům srozumitelnou formou, která bude zahrnovat i postupné vypracování dokumentů ve snadném čtení. Jednání o posílení přístupnosti informací v oblasti zaměstnanosti budou dále pokračovat i ve vztahu ke zpřístupnění informací dalším cílovým skupinám.

Setkání s inspektory kvality sociálních služeb

Společně se zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí uspořádal Odbor ochrany práv osob se zdravotním postižením pracovní setkání s inspektory kvality sociálních služeb z celé České republiky. Účastníci si vzájemně představili metody práce, které využívají při systematických návštěvách sociálních služeb a inspektoři při kontrolní činnosti. Poté se diskuze zabývala nejčastějšími problémy, na které při návštěvách nejrůznějších zařízení účastníci jednání naráželi. S ohledem na to, že mezi inspektory nejsou právníci, uvítali především právní pohled a výklad od právníků odboru ochrany práv osob se zdravotním postižením. Ve spolupráci a sdílení zkušeností budou právníci a inspektoři pokračovat.

E.6 Návštěvy zařízení

Návštěvy kojeneckých ústavů

V rámci monitorování práv lidí s postižením jsme spolu s ostatními kolegy provedli sérii návštěv kojeneckých zařízení, viz kapitola C.1.

Brno 30. dubna 2024

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv
(elektronicky podepsáno)